

Arofat ISMANOVA,
Andijon davlat tibbiyot instituti Biofizika kafedrasini mudiri, pedagogika fanlari doktori
 E-mail: arofat71@mail.ru
 Tel: +998901708555

Toshkent davlat pedagogika universiteti professori, p.f.d B.S.Abdullaeva taqrizi asosida

PEDAGOGICAL ANALYSIS OF THE IMPLEMENTATION OF STATE YOUTH POLICY

Annotation

The state policy on youth in our country, the comprehensive reforms carried out on its implementation, the work carried out, the achievements and results are recognized by the international community. What is the effectiveness of working with young people today? These issues are discussed in the article.

Key words: Youth, student, politics, pedagogical analysis, reforms, creative potential, cognition, efficiency.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РЕАЛИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ

Аннотация

Государственная политика в отношении молодежи в нашей стране, комплексные реформы, проводимые в ее реализации, проделанная работа, достижения и результаты получают признание международного сообщества. От чего сегодня зависит эффективность работы с молодежью? В статье рассматриваются эти вопросы.

Ключевые слова: Молодежь, студент, политика, педагогический анализ, реформы, творческий потенциал, знания, эффективность.

YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATINI AMALGA OSHIRISHNING PEDAGOGIK TAHLILI

Аннотация

Mamlakatimizda yoshlarga oid davlat siyosati, uni amalga oshirish borasida olib borilayotgan keng qamrovli islohatlar, amalga oshirilgan ishlar, erishilgan yutuqlar va natijalar xalqaro hamjamiyat tomonidan e'tirof etib kelinmoqda. Bugungi kunda yoshlar bilan ishlash samaradorligi nimalarga bo'q'liq? Maqolada ana shu masalalar haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: Yoshlar, talaba, siyosat, pedagogik tahlil, islohatlar, kreativ potentsial, bilish, samaradorlik.

Kirish. Yoshlar dunyo aholisining tez ko'payib borayotgan qismini tashkil etadi. Hozir Yer shari aholisi umumiy sonining 18% i ularning hissasiga to'g'ri keladi. Yoshlar mamlakat miqyosida rivojlanish jarayonini jadallashtirish uchun innovatsion g'oyalarni yaratishga qodir qudratli resurs, jamiyatning g'ayrat-shijoatga to'lib-toshgan faol qatlami, ijtimoiy o'zgarishlarga sabab bo'ladigan, bunyodkorlik g'oyalarini hayotga tatbiq etadigan katta kuchdir. Bugungi kunda olib borilayotgan yoshlar siyosati yoshlarning kelajagi, ertangi osoyishta va farovon turmushi, barcha sohalardagi huquq va erkinliklarining kafolati bo'lib xizmat qiladiki, yoshlar bilan muloqot olib borish, ularning bandligini ta'minlash, yoshlarning hayotda o'z o'rnini topishlari, jamiyatning munosib a'zosiga aylanishlari, yoshlar mehnat va turmush sharoitlarini yaxshilash, ayniqsa, uyushmagan yoshlarni ijtimoiy faolligini rivojlantirish vazifasi kundalik faoliyat mezoniga aylanib bormoqda.

Erishilgan muvaffaqiyatlar va amalga oshirilgan ishlar tahsiga loyiq. Lekin hali o'z echimini kutayotgan va haligacha qog'ozlarda qolib ketgan dolzarb muammolar borki, maqsad kimnidir ayblash yoki kimgadir ayb taqash emas, aksincha, muammoning echimini birgalikda topishdir. Jamiyatda yoshlarga oid muammolarning paydo bo'lishi ularning muammolariga e'tiborsizlikdan boshlanadi. Bu yoshlarning o'ziga bo'lgan ishonchiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bugungi kunda yoshlarga oid davlat siyosatining mohiyatini tushunmagan yoxud islohotlarga shubha bilan qaragan, boqimanda, o'z qobig'iga o'ralib qolgan, juda bo'lmasa, bir yilda olti oy va hattoki bir necha yillar chet ellarda yollanma ishchi bo'lib ishlab, biror hunarning boshini tutmagan, kelajagi uchun qayg'urmay, mehnat qilish layoqatiga ega bo'lsa ham ota-onasining maoshiga kun ko'radigan uyushmagan yoshlar ko'pchilikni tashkil etgani achinarlidir. Bu kabi holatlarni bartaraf etish uchun nima qilish kerak? Tadqiqotimiz doirasida uyushmagan yoshlarning bu kabi muammolari kelib chiqish sabablarini falsafiy, siyosiy va pedagogik tahlil qildik.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Birinchidan, mamlakatimiz rahbari "Bugungi kunda mamlakatimizni yangilash va modernizatsiya qilish, uni innovatsion asosda rivojlantirish, o'z oldimizga qo'ygan ko'p qirrali va murakkab vazifalarni amalga oshirish maqsadida zamonaviy va kreativ fikrlaydigan, har qanday vaziyatda ham mas'uliyatni o'z zimmasiga olishga qodir, g'ayrat-shijoatli, intellektual salohiyati yuksak, vatanparvar yosh kadrlarga davlat va jamiyat boshqaruvida muhim vazifalarni ishonib topshirmoqdamiz" deb ta'kidlab, har bir rahbar e'tiborini yoshlar muammolariga ustuvor tarzda qaratilishini talab qildi.

Ikkinchidan, O'zbekistonda yoshlar aholining 60%dan ziyodini tashkil qiladi, mamlakat aholisining o'rtacha yoshi esa 25 yoshdir. Shu bois, qo'shimcha ish joylari hamda turmush farovonligini oshirish uchun imkoniyat yaratish orqali yoshlarni qo'llab-quvvatlashga jiddiy e'tibor berish zarur. Islohotlarning muvaffaqiyati, mamlakatimizning dunyodagi rivojlangan, zamonaviy davlatlar qatoridan munosib o'rin egallashi, avvalo, ilm-fan va ta'lim-tarbiya sohasining rivoji bilan, bu borada bizning dunyo miqyosida raqobatdosh bo'la olishimiz bilan uzviy bog'liq. Yoshlarning barcha qatlamlariga daxldor bo'lgan dolzarb masalalar, ayniqsa, bekor yurgan uyushmagan yoshlarning hayotda o'z o'rnini topishi uchun sharoit yaratish, ularni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, kasbga yo'naltirish va bandligini ta'minlash, tashabbuslarini rag'batlantirish borasidagi ishlar talab darajasida emas. Hali ham yoshlarning ommaviy tarzda qo'shni mamlakatlarga ish izlab ketishi davom etmoqda. Bandlik xizmati faoliyati nochor, ish o'rinlari tashkil etish rejalari qog'ozda qolib ketmoqda. Nazariya amaliyotga aylanmas ekan, ijtimoiy jarayonlarda o'sish bo'lmaydi. Buning uchun qog'ozbozlikka chek qo'yish, real vaziyatdan kelib xulosa chiqarish va holatni ob'ektiv baholash va amaliy faoliyatga o'tish lozim.

Uchinchidan, yoshlar ijtimoiy-madaniy, siyosiy qiyofasini birdaniga o'zgartirib bo'lmaydi. Ular orasida bir qolipga tushib qolish, befarqlik, davlat hokimiyati boshqaruviga ishonchsizlik natijasida o'z ijtimoiy holatidan noroziligi "davlat inson uchun barcha sharoitni yaratib berishi lozim" degan fikrni ilgari suruvchi, faqat bugungi kun bilan yashashi natijasida kelajagini tasavvur qila olmaslik, siyosiy qiyofalarning tushkun kayfiyatidagi ko'rinishlar o'z vaqtida bartaraf etilishi lozim.

To'rtinchidan, O'zbekistonda yuzdan ortiq oliy o'quv dargohlari mavjud, lekin bu mamlakatdagi barcha yoshlar qatlamini qamrab olmaydi. Abiturientlikdagi o'qishga, kelajakka bo'lgan ishtiyoqi so'ngan, ya'ni etarli ball to'play olmay,

o'qishdan yiqilgan yigit-qizlar xasga yopishsa yopishadiki, yoshlar tashkilotiga ishonch bildirib, yordam so'ramaydi. Yoki xorijga ishlagani ketadi, yoki tushkunlikka berilib, hayotdan ko'ngli qoladi. Ular o'z kelajagini "Yoshlarga oid siyosat"da ko'rganida edi, o'ziga berilgan imkoniyatlarni to'g'ri mushohada qilib, maqsadi sari olg'a intilgan, bir yil mobaynida ham ishlab, ham hunar o'rganib, ham o'qishga kirishga ham ulgurgan bo'lar edi.

Keling, bu muammolarni aniq raqamlarda siyosiy tahlil qilib chiqamiz. Tahlillarimizga ta'sir etuvchi sun'iy sabablardan xoli bo'lish uchun pandemiyadan oldingi, ya'ni 2019- yil yoshlarning oliy o'quv yurtiga kirish ko'rsatkichini olamiz. Demak, 2019- yil respublika bo'yicha 68 ta oliy ta'lim muassasasi va ularning 16 ta filiallariga 729 ming 947 nafar (2018- yilda - 663 ming 304 nafar) abituriyentlardan ariza qabul qilinganligi qayd etildi. O'rtacha tanlov ko'rsatkichi 1 o'ringa 10.9 ni (2018- yil - 11,5) tashkil etdi. DTMning rasmiy saytdagi ma'lumotiga ko'ra 2018-2019- o'quv yili uchun jami 66.586 nafar abituriyent talaba bo'lish baxtiga muayassar bo'ldi. 663.361 nafar "omadi chopmagan" yoshlarning taqdiri nima bo'ladi? Kimdir ishga, qisqa muddatli kurslarga, agar bormagan bo'lsa harbiy xizmatga yoki ishlash uchun chetga chiqib ketadi. O'zimizda ayb, o'zimiz yaxshi o'qimaganman, tayyorgarligim sust bo'lgani uchun kira olmadim deb emas, aksincha barchasiga DTMDan tortib huquqni muhofaza qiluvchi organlargacha, vazirliklardan tortib, ta'lim muassasasi rahbariyatigacha, umuman o'zidan boshqa barchani aybdor deb hisoblaydi. Hayotdan bezgan, mustaqil erkin fikrlay olmaydigan ayrim yoshlar, xayoliga kelgan fikrlarni amalga oshirishga harakat qiladi. 663.361 ko'p miqdor ekanini bilish uchun Abxaziya aholisi 243.564 kishi, Chernogoriya 626.000, Lyuksemburg 503.000, Malta 416.000, Bruney 407.000, Islandiya 318.000 Maldiv 314.000, Andorra 84.080, Dominika kabi davlatlarda 67.000 aholi istiqomat qilishi bilan taqqoslash mumkin. Bundan ko'rinib turibdiki, bir yilda bitta ob'ektda 663.361 nafar uyushmagan yoshlarga aylanuvchi potensial turganini xis qilish mumkin.

Beshinchidan, Yoshlar ishlari agentligi faoliyatiga nazar solinsa, mamlakat istiqboli uchun mas'uliyatni zimmasiga olishga qodir yoshlar safini kengaytirish rejasini qo'yan, yoshlarning zamonaviy kasb-hunarlarini puxta egallashi uchun munosib sharoitlar yaratishni, bandligini ta'minlashni, ishbilarmonlik qobiliyatini rivojlantirishni, ularni kichik biznes va xususiy tadbirkorlikka jalb etishni, tashabbuslarini rag'batlantirishni, intellektual va ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarishiga ko'maklashishni xizmat burchi deb bilgan bu navqiron tashkilot faqat faol yoshlar bilan cheklangani, bu kengash barcha qatlamdagi yoshlarni qamrab olmaganini achinarlidir. Hozirga qadar uyushmagan yoshlar o'rtasida jinoyatchilik sodir etilishi kamaymadi, yoshlar orasida kelajakka ishonch ruhi o'rninga loqaydlik, e'tiborsizlik, o'yin-kulguga berilish, dangasalik, hech narsaga qiziqmaslik, ishonchsizlik, bo'ysunmaslik, mensimaslik, tezda boyib ketishni xohlash, vaqtini behuda sarflash kabi illatlar mavjud.

Xorijiy mamlakatlar tajribasiga e'tibor qaratadigan bo'lsak, Yaponiyada davlatning "SONY" kompaniyasi asoschilaridan biri Masaru Ibuka o'z nazariyalarida kattalar biror narsani salyangoz tezligida o'rganishi mobaynida juda katta qiyinchiliklarga duchor bo'ladi, yoshlarga esa bu qobiliyat darhol beriladi. Uning fikriga ko'ra, kattalar ba'zan o'rganish uchun dangasa, yoshlar esa doim o'rganishga tayyor, kattalar ba'zi ko'nikmalarni qiyinchilik bilan boshlashadi, ammo yoshlar uchun bu deyarli oddiy va oson harakat hisoblanadi. Kichik bolada bilimgan narsalarni o'rganish uchun cheksiz xohish-istagi mavjud bo'ladi. Masaru Ibuka kattalarga kontentni o'zgartirishni emas, balki yoshlarni o'z vaqtda tarbiyalash usulini taklif qiladi. Uning nazariyasi yoshlarda jaholat, savodsizlik, shubha-gumonlik kabi narsalarni yo'q qilishga imkon beradi va jinoyatni kamaytiradi. Hozirda minglab yaponiyalik yoshlar aynan ushbu nazariya asosida ishlab chiqilgan dastur bo'yicha saboq olmoqdalar[134].

Oltinchidan, uyushmagan yoshlar orasida sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, voyaga etmaganlar va yoshlar o'rtasida huquqbuzarlik va jinoyatlar sodir etilishining oldini olish, barkamol avlodni tarbiyalashda ommaviy axborot vositalari va zamonaviy axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish, yoshlar intilishlarini qo'llab-quvvatlash, ularni ma'naviy va jismoniy kamol toptirish, turli yot g'oyalarni targ'ib qilib kelayotgan va past saviyali "ommaviy madaniyat" ta'siridan asrash kabi masalalar dolzarbligini yo'qotmayapti. "Ommaviy madaniyat" tahdidi faqat chetdan - G'arbdan kirib keladi, desak, qattiq adashamiz. Yurtimizda nashr etilayotgan ayrim gazeta-jurnallar, kitoblar, suratga olinayotgan ba'zi klip va kinolar, efrigga berilayotgan qo'shiq va raqslarni kuzatib, sog'lom fikrlaydigan har qanday odam shunday xulosaga kelishi tabiiy.

Yettinchidan, ota-onalar o'z orzu-havaslarining qurboni bo'layotgan, balog'atga yetib-yetmagan qizlar kelajagi hech kimni qiziqirmayapti. Kollejni ham tamomlamagan qizlarni turmushga bergan ota-onalar farzandlarining na hunar, na kasbga ega bo'lmay, turmush zarbalariga chiday olmay, bir yoki ikki farzandi bilan ajrashib ketayotganlaridan, murg'ak go'dak kelajagidan xavotir olmaydilar. Oilada kamsitilgan, jismoniy jazolangan, ma'naviy xo'rlangan, qullarcha munosabat ko'rgan yosh onalarning qismati yoshlarga oid davlat dasturida belgilangan vazifalar joylarda o'z ijrosini ta'minlanmayotganini ko'rsatadi. Bu kabi kasb-hunari yo'q yigit-qizlar tirikchilik vajida o'zini har tomonga urib, yashash uchun intilyapti. Ayrim yigitlar mardikorlikni tanlashsa, ayrim qizlar ko'rgan kinolari ta'sirida "Koreyada yashash oson" deb o'ylab, otasi tengi erkakka turmushga chiqib ketyapti. Biror tashkilot bunga qarshi chiqmadi. Hattoki, qizlarning ota-onalari ham bu holatni qarsak chalib qarshi olyapti. Bu jarayon millat qonining buzilishi, bir necha ming yillik genga ta'sir etishini tahlil etishni ham istashmayapti. Bu borada jiddiy o'ylash va davlat miqyosida tegishli farmon va qaror qabul qilish, imkoni boricha millat mentalitetini saqlab qolish lozim.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev ta'kidlaganidek, kim bo'lishidan qat'iy nazar, o'qituvchimi, davlat xizmati xodimimi, shifokormi, ishchimi, hunarmandmi, har bir millat fidoyisi faoliyatida tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik kundalik qoidaga aylanishi lozim.

Tadqiqot metodologiyasi. Yuqoridagi tahlillardan ko'rinadiki, xorij tajribasini o'rganib, uning asosida samarali strategik metodlarni ishlab chiqish lozim. Bu kabi salbiy holatlarni oldini olish, yoshlarning huquqiy ongini oshirish uchun quyidagilarni tavsiya sifatida kiritdik:

Shu vaqtga qadar yoshlar o'rtasida ko'proq kuzatilayotgan jinoyat va huquqbuzarliklarni aniqlab, tizimli tahlildan o'tkazish va ularni tegishli guruhlarga tasniflash;

Bolalarga maktab yoshidan boshlab jinoyat va huquqbuzarlik haqida tushuncha beruvchi dars soatlarini tashkil qilish, ular doirasida aslida kimnidir behurmat qilish, yolg'on gapirish, yomonlikning oldini olishga harakat qilmaslik, beparvo bo'lishlik ham qaysidir ma'noda jinoyatga asos bo'lishini targ'ib qiluvchi tegishli darsliklar ishlab chiqish;

Kollej va litseylarda ta'lim olayotgan talabalar uchun ham ta'lim dasturiga o'zgartirishlar kiritish, O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi va Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodekslarda nazarda tutilgan, yoshlar tomonidan ko'p sodir qilinayotgan jinoyat va huquqbuzarliklarni tushuntiruvchi, ularning oqibatlarini ochib beruvchi tegishli dars mashg'ulotlari joriy qilib, darsliklar ishlab chiqish;

Aynan mutaxassisligi bo'lmagan oliy ta'lim muassasalarining ta'lim dasturiga ham o'zgartirishlar kiritib, JK va MJTKda nazarda tutilgan, fuqarolar tomonidan ko'proq sodir qilinayotgan jinoyatlar va huquqbuzarliklar haqida to'liqroq tushuncha beruvchi dars soatlarini joriy qilish va tegishli darsliklar ishlab chiqish;

Yuqorida nazarda tutilgan dars mashg'ulotlarini maktab, kollej, litsey yoki oliy ta'lim muassasalari o'qituvchilari tomonidan emas (chunki o'qituvchining o'zi bu sohani mukammal bilmasligi, o'quvchi va talabalarning sifatsiz bilim olishiga sabab bo'lishi mumkin) balki amaliyotda xizmat qilib kelayotgan mutaxassis xodimlar (IIB, Prokuratura tergovchilari) tomonidan o'tilishini ta'minlash;

Yoshlarning ongiga salbiy ta'sir qiladigan, zo'ravonlik, behayolik va shafqatsizlikni targ'ib qiluvchi har qanday video o'yinlar ro'yxatini shakllantirish va ularni qonun yo'li bilan cheklab qo'yish, shuningdek, vaziyatdan kelib chiqib strategik muhim qarorlarni qabul qilish lozim.

Yuqorida nazarda tutilgan chora-tadbirlarni amaliyotga joriy qilish dastlab unchalik ijobiy samara bermaganday taassurot uyg'otishi tabiiy albatta, lekin muntazam ravishda uzoq muddatli strategik reja bo'yicha harakat qilish (masalan: maktab 5-11-sinf, kollej, litsey 1-3- bosqich, oliy ta'lim 1-4- bosqich) sekin-asta o'z natijasini berishi aniq. Zero, x hech narsa, birdaniga, o'z-o'zidan sodir bo'lib qolmaydi, ijobiy natijaga erishish uchun avvalambor mas'uliyat, sabr-toqat va yillar kerak bo'ladi. Kasallikni davolashdan oldin, kasallikni oldini olish choralari ko'rish lozim bo'lganidak, yoshlar o'rtasida jinoyat va huquqbuzarlikka butunlay barham berish uchun yoshlikdanoq ta'lim-tarbiya jarayoniga katta ahamiyat qaratish, yosh avlodni jinoyat va huquqbuzarliklarga qarshi ruhda tarbiyalash orqali kelgusida shu ruhdagi muhitni (mentalitetni) barpo qilish zarur. Dono xalqimizda bir naql bor "yoshlikda olingan bilim, toshga o'yilgan naqsh kabidir".

Tadqiqotda qo'llanilgan usullar. Tajriba-sinov ishini tashkil etishda birinchi navbatda talabalarning darsga psixologik jihatidan tayyorligi, qiziqishlari, ilmiy-ijodiy dunyoqarashlariga, ya'ni kreativ qobiliyatiga baho berilgandan so'ng darsda ko'rgazmali organayzerlar, ko'rgazmali demonstratsion maketlar va tarqatma materiallardan foydalanib, klaster va savol-javob metod va usullaridan foydalanildi.

Tahlil va natijalar. Natijalarga ko'ra, bugungi kunda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar natijasida ulkan iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlariga erishilmoqda. Biroq, boshlang'ich va umumiy o'rta ta'lim muassasalaridagi o'qitish darajasi bilan islohotlar tempi o'rtasidagi farq oqibatida yaqin kelajakda malakali kadrlar tanqisligi kelib chiqishi mumkin. Ma'lumki, o'zgarishlar davrida ta'lim tizimi, ijtimoiy jarayonlardan kelib chiqqan holda, shiddat bilan rivojlanishni taqozo etadi. Ta'lim orqali jamiyatda kelajakdagi vazifalarni bajarishga qodir bo'lgan yangi avlod shakllantiriladi. Boshlang'ich ta'lim insonning etuk shaxs sifatida shakllanishidagi asosiy bo'g'in hisoblanib, uning sifatiga qarab millatning umumiy savodxonligiga baho beriladi. Bugungi kunda xorijiy davlatlar tajribasida milliy ta'lim tizimining rivojlanish darajasi mamlakatning iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotiga bevosita ta'sir ko'rsatayotganligini ko'rish mumkin. Hozirgi kunda mamlakatimizda o'quvchi yoshlar bilimlari darajasini baholashning "milliy baholash tizimi" mavjud emas. Bu esa, hududlar kesimida yoshlar tomonidan u yoki bu fanni o'zlashtirish darajasining sifati va sohada amalga oshirilishi lozim bo'lgan ishlar ko'lamini belgilab borish va tegishli islohotlar o'tkazish imkoniyatini cheklab qo'ymoqda. Xususan, dunyoda ta'lim sifati, saviyasi va darajasini aniqlab beruvchi PISA (o'quvchilarni ta'limdagi yutuqlarini baholash xalqaro dasturi), PIRLS (matnni o'qish va tushunish darajasini aniqlovchi xalqaro tadqiqot), TIMSS (maktabda matematika va aniq fanlar sifatini tadqiq qiluvchi xalqaro monitoring) kabi bir qator xalqaro dasturlar mavjud bo'lib, ular rivojlangan davlatlardagi ta'lim sifatini yanada oshirishdagi mezon sifatida keng qo'llanilib kelinmoqda. Yuqori texnologiyalarni o'zlashtirish, sanoatlashtirish va yuksak darajadagi taraqqiyot natijalarida aniq fanlarni yuqori darajada o'zlashtirgan mutaxassislarga bo'lgan talab keskin oshib bormoqda. Xususan, Sharqiy Osiyo mamlakatlarida (Yaponiya, Janubiy Koreya, Singapur, Gonkong) bu fanlarni o'zlashtirishga alohida e'tibor qaratilib, tug'ma iste'dod va qobiliyatlardan ko'ra o'z ustida doimiy ishlashning ustunligiga alohida e'tibor qaratiladi. Aniq fanlarni o'qitishda guruh yoki sinfdagi o'quvchilar sonining 16 nafardan oshmasligi shart qilib qo'yilgan. AQSHda ham 1999-yilda B. Klintonning tashabbusi bilan bitta o'qituvchi uchun 40 minutlik dars davomida 17 ta bolaga bilim va tarbiya berishi belgilab qo'yilgan. Xalqaro ta'lim sifatini baholash dasturlarida O'zbekistonning ishtiroki masalasini atroflicha o'rganib chiqishga ehtiyoj mavjud. Ilm-fan yutuqlarining eng ilg'or natijalari va adabiyotlarning ingliz tilida nashr qilinishini inobatga olgan holda, maktablarda ingliz tilini o'rgatuvchi turli xorijiy dasturlarni keng tatbiq etish muhim natija beradi. Ta'lim-tarbiya berishga mas'ul mutaxassislarning malaka, talablarini aniq mezonlar orqali belgilab qo'yish va bolalarning umumiy ta'limga yo'naltirilishida butunlay mas'ulligini qonun bilan belgilab qo'yish zarur. Ta'lim muassasalaridagi guruh va sinflarda xalqaro tajribada sinalgan usullardan kelib chiqqan holda o'quvchilar sonining maksimal hamda minimal ko'rsatkichlarini aniq belgilash Yoshlarni chet davlatlarga ta'lim olish, ishlash va tadbirkor faoliyatini yuritish maqsadida chiqib ketishi ko'plab ijtimoiy, iqtisodiy, ma'naviy muammolarni keltirib chiqarmoqda. Yoshlarning ta'lim olish maqsadida chetga chiqib ketishi ortmoqda. Bunday holatlarni oldini olish maqsadida MDH davlatlari orasidan Azarbayjonda 14 ta, Armanistonda 8 ta Qozog'istonda esa 7 ta Rossiyaning ilg'or universitetlari filiallari faoliyat yuritmoqda. O'z navbatida bunday tajriba mamlakatimizda xorijiy oliy ta'lim muassasalari filiallarini yanada ko'proq ochish ehtiyojini oshirmoqda. Aksariyat yoshlarning xorijiy davlatlarga ishlash uchun chiqib ketish holatlari kasb-hunarga ega bo'lgan mutaxassislarning ko'proq boshqa davlatlar iqtisodiyotini rivojlantirishiga xizmat qilmoqda. Bu o'z navbatida yoshlarni ish bilan ta'minlash, hayotiy ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda oylik maosh belgilashga qaratilgan va tadbirkorlikka jalb qilish bilan bog'liq hududiy dasturlar sifatini yanada oshirish lozimligi anglatadi. Xorijiy mamlakatlar xususan, Janubiy Koreyada 2013-yildan yirik kompaniya va biznesmenlar yosh tadbirkorlarni moliyalashtirish, ularning iqtisodiy barqarorlikka erishishiga ko'maklashadigan bo'lsa huquqiy hujjatlarda aks etgan ma'lum bir muddatlarda soliqlardan ozod etilishi belgilab qo'yilgan. Biznes yoki tadbirkorlik bilan shug'ullanish uchun ketayotgan yoshlarga xuddi shu kabi investitsion sharoit yaratib berish muhim ahamiyat kasb etadi. Umuman olganda, yoshlarning chet elga chiqib ketishi mamlakatimiz iqtisodiyotiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Jumladan, statistik ma'lumotlarga qaraganda oliy ma'lumotli bitta mutaxassis tayyorlash uchun mamlakat byudjetidan taxminan 20 ming AQSH dollari, o'rta-maxsus ma'lumotli mutaxassis uchun esa qariyb 10 ming AQSH dollari sarflanar ekan. Ko'pchilik yoshlarning salbiy g'oyalar ta'siriga tushayotganligi, turli xil xavfli kasalliklarga chalib qolayotganligi va yosh oilalar barbod bo'layotganligi bu sohada ijtimoiy ta'sirli islohotlarni o'tkazish ehtiyojini tug'dirmoqda.

Xulosa va takliflar. Xulosa o'rinda shuki, yoshlar murakkab, qiziqishlari, siyosiy va madaniy qarashlari bo'yicha turli toifadagi shaxslardir. Ularni har jihatdan qo'llab-quvvatlash, huquqlarini ro'yobga chiqarish, hayotda o'z o'rnini egallashlari uchun qulay sharoit yaratish hamda bugunning talabidir. Yoshlar muammolarini hal etish nafaqat mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivoji, balki mamlakat xavfsizligining ham kafolati hisoblanadi.

ADABIYOTLAR

1. Davlat, jamiyat, oila va yoshlar tarbiyasi muammolari. «Davlat, jamiyat, oila va yoshlar muammolari» Respublika konferensiyasi materiallari. –T.: O'zbekiston, 1997. – 96 b.
2. Ismatova N. B. et al. Innovative techniques and their importance in the learning process //The Second International Conference on Eurasian scientific development. – 2014. – С. 101-104.
3. Эргашева Г. Development of teachers innovative activities //Ученый XXI века. – 2018. – №. 4-3. 12. Эргашева Г. The effectiveness of the use of interactive learning on the lesson
4. Абульханова-Славская К.А. Деятельность и психология личности. -М.: Наука, 2000.-335 с.